

зотворчий, спортивно-військовий, літературний, гурток стінгазети, політичної грамоти тощо. Кожному вихователю педагог пропонував обирати лише один гурток і повністю нести відповідальність за організацію, проведення в ньому роботи та її кінцевий результат.

У поєднанні з естетичним вихованням Антон Семенович розглядав моральне, сутність якого полягала у формуванні особистості, вихованої на пролетарській моралі, де ідеалом був воєнізований тип будівника комунізму – людина-борець.

Отже, естетичне виховання у педагогічній системі А.С. Макаренка у поєднанні з розумовим, фізичним та моральним, сприяло інтелектуальному зростанню особистості, розвитку її емоційно-вольової сфери, допомагало формувати високі естетичні смаки і кращі людські ідеали, до яких вихованці прагнули не лише у період перебування в колонії, а й протягом усього свого життя.

Провівши, науковий аналіз педагогічної системи Антона Семеновича Макаренка можна виділити наступні принципи організації виховного процесу: принцип виховання в колективі і через колектив, принцип виховання в праці, принцип перспективних ліній, принцип єдності навчання й виховання, принцип поєднання трудового, морального, естетичного, фізичного виховання; принцип паралельної педагогічної дії.

Література

1. Галицька М. Проблема громадянського виховання у педагогічній спадщині А.С. Макаренка / М.Галицька, О. Ільченко // Дидаскал. – 2005. – №3. – С.111-113.
2. Ільченко О. Теоретико-методичні засади виховання дітей-безпритульників у дитячому закладі А.С. Макаренка – колонії ім. М. Горького (1920-1926 рр.) // Дидаскал. – 2005. – №3. – С.95-103.
3. Мельникова О. Основні принципи педагогічно-економічної концепції А.С. Макаренка // Імідж сучасного педагога. – 2004. – №2-3. – С.73-75.
4. Терский В.Н. Вожатый, ты – педагог! – М.: Мол. гвардия, 1973. – 95с.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А.С. МАКАРЕНКА У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ ПРО ВИХОВАННЯ В СОЦІУМІ

Рабійчук С.О. (Хмельницький)

В сузір'ї великих педагогів минулого безумовно зіркою першої величини є Антон Семенович Макаренко (1888-1939). Серед основних рис макаренківської педагогіки перш за все слід відзначити *єдність виховання і вивчення дітей*, а також *єдність виховання і життя дітей*.

Розробляючи вчення про цілі виховання, А.С. Макаренко виділяє ряд хибних традицій, що склалися в педагогічній науці, породженій страхом двоякого плану: 1) прагнення постригти всіх під один номер,

втиснути людину в стандартний шаблон, виховати вузьку серію людських типів; 2) пасивне слідування за кожним індивідумом, безнадійна справа впоратися з мільйонною масою вихованців за допомогою розрізної мороки з кожною людиною зокрема. У першому випадку маємо справу з гіпертрофією стандартизації, в другому – з гіпертрофією індивідуалізації.

А.С. Макаренко досить критично ставився до традиційної педагогіки, яка завжди на перший план висувала питання дидактики і лише на другий – виховні проблеми. Вважав це принциповою помилкою, оскільки виховання – явище ширше, що включає в себе і саме навчання.

Антон Семенович був прихильником створення спеціальної виховної дисципліни, "яка ще не створена, але яку саме в нас ... створять" [1, с.17]. На нашу думку педагог мав на увазі саме соціальну педагогіку як прикладну науку, яка б враховувала в процесі виховання особистості всі соціалізаційні впливи.

Основні принципи, на яких повинна будуватися спеціальна виховна дисципліна, з погляду А.С. Макаренка, повинні бути такими: 1) повага і вимога; 2) щирість і відвертість; 3) принциповість; 4) піклування і увага, знання; 5) вправлення; 6) загартування; 7) праця, 8) колектив; 9) сім'я; дитинство, кількість любові і строгості; 10) дитяча радість, гра; 11) покарання і нагорода [1, с.17].

Таким чином, започатковуючи науку про виховання в соціумі, Антон Семенович виходив з того, що вирішальне значення мають нові цілі виховання, під якими розумів не цілі окремих заходів, а "програму формування людської особи, програму формування людського характеру". Причому в поняття характеру він вкладав "весь зміст особистості, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, ... і знання, геть усю картину формування людської особи ..." [2, с.320].

Науково-теоретична спадщина, як і вся педагогічна діяльність А.С. Макаренка, пройнята вірою в те, що саме середовище, яка оточує особистість, і насамперед колектив, в змозі кардинально вплинути на процес виховання. "Людина погана тільки тому, що вона перебувала у поганій соціальній структурі, у поганих умовах", – стверджував він [2, с.320]. Справедливість цього положення Антон Семенович доводив усією своєю практичною діяльністю. "Бачити хороше в людині завжди важко, – писав він. В живих буденних рухах людей, тим більше в колективі скільки-небудь нездоровому, це хороше бачити майже неможливо, воно надто прикрите дрібною боротьбою, воно губиться в поточних конфліктах, Хороше в людині доводиться завжди проектувати, і педагог це зобов'язаний робити. Він зобов'язаний підходити до людини з оптимістичною гіпотезою, нехай і з певним ризиком помилитися" [2, с.321]. По суті А.С. Макаренко висуває ідею розробки технологій соціально-педагогічної роботи, ставить вимогу проектувати дії педагога, діяти за певною моделлю організації системи переконуючих впливів на особистість.

Видатний педагог був глибоко переконаний у тому, що "талент тільки в незначній мірі належить біології, що в самому основному своєму блиску він завжди завдячує благотворним впливам суспільства, праці, культури і знання" [1, с.94]. Надзвичайно важливу роль тут відіграють "вільний людський колектив", його "дружній лікоть", "вели-

кий творчий рух мас”.

Великий прихильник виховання через колектив і у колективі А.С. Макаренко стверджує, що виховуючи окрему особу, ми завжди повинні піклуватися про виховання всього колективу, так само як і кожний наш вплив на колектив неодмінно буде впливати і на його членів. Принциповим є те, що відношення спільної і окремої мети у нас “не є відношенням протилежностей, а тільки відношенням спільного (отже, і мого) до окремого, яке лишаючись тільки моїм, входить в спільне особливим порядком” [1, с.95].

Таким чином, є всі підстави вважати, що А.С. Макаренко вніс вагомий внесок у процес зародження соціальної педагогіки як прикладної науки про виховання в соціумі.

Література

1. Макаренко А.С. Советское школьное воспитание. Избранные произведения: В 3-х т. / Редкол.: Н.Д.Ярмаченко и др. – К.: Рад. Школа, 1983. – Т.3. – С. 17, 94-95.
2. Макаренко А.С. Коммунистическая этика и воспитание. Избранные произведения: В 3-х т. / Редкол.: Н.Д.Ярмаченко и др. – К.: Рад. Школа, 1983. – Т.3. – С. 320-321.

СУЧАСНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ НА НАЦІОНАЛЬНО – ТЕОРЕТИЧНИХ ТРАДИЦІЯХ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Ракшеєва В.П. (Полтава)

Сучасний період відродження України, її державності, економіки, освіти, науки та культури вимагає зміни поглядів на освіту, виховний ідеал, виховання особистості. У Національній доктрині розвитку освіти, цілісна виховна система розглядається як один із основних шляхів реформування виховання. В умовах перехідного періоду центр ваги у формуванні всебічно розвиненої особистості переміщується на виховання громадянськості, яка акумулює системно-утворювальну характеристику громадянина незалежної України. «Реально метою виховання в умовах екологічної, економічної і духовної кризи нашого суспільства має стати виховання життєво активного, гуманістично спрямованого громадянина демократичного суспільства, який би у своїй життєдіяльності керувався культурно-національними і вселюдськими принципами». Установка на виховання активного в діях та вчинках громадянина сприятиме розвитку фізичного, психічного, соціального й духовного потенціалів індивідуальності вихованця, а самореалізація, самоствердження в громадській, трудовій, художній та інших видах діяльності – всебічному формуванню його особистості [2].

Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідома людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, рідними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

лення.

Головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури [3].

До основних напрямків національного виховання відносяться такі:

Формування національної свідомості й самосвідомості найважливіших громадянських рис особистості – передбачає усвідомлення вихованцями своєї етнічної спільності, національних цінностей, відчуття своєї національної причетності до розбудови України, патріотизм, що сприяє утвердженню власної гідності, внутрішньої свободи, гордості за Батьківщину.

Патріотичне виховання – основа духовного розвитку особистості. Формування патріотичних почуттів означає створення високого ідеалу служіння рідному народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання і незалежності України. Воно покликане формувати громадянина – патріота України, виробляти глибоке розуміння громадського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини.

Правове виховання спрямоване на прищеплення вихованцям поваги до Конституції України, її державних символів (герба, прапора, гімну), прав і свобод людини і громадянина. Воно також має озброїти їх знаннями законів України і свідомого їх дотримання у професійній і повсякденній поведінці; формувати активну протидію особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України.

Важливе місце у системі національного виховання посідає утвердження загальнолюдських моральних цінностей: правди, любові, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності, інших чеснот. При цьому важить не тільки і не стільки просвітницька діяльність, скільки перетворення моральних знань у переконання, стійкі моральні почуття і вчинки вихованців. Ефективність морального виховання значно зростає, коли воно спирається на народну мораль, традиції, звичаї, обряди, які у собі містять високі моральні зразки, ідеї, ідеали, погляди, поведінкові норми, збагачені тисячолітнім досвідом мудрості народу, несуть могутній моральний потенціал, спрямований на виховання особистості громадянина України.

Цілісний процес виховання передбачає естетичну освіченість і вихованість. Виховуючи естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати й відтворювати прекрасне в повсякденному житті.

Фізична культура й утвердження здорового способу життя – невід'ємні елементи загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток, зміцнення здоров'я, гармонія тіла і духу вихованця і природи мають лежати в основі фізичного виховання.

Екологічне виховання передбачає формування екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відпо-